

Öppna jämförelser 2019 – Personer med psykisk funktionsnedsättning, Socialpsykiatri

En väl fungerade intern samordning är viktig för personer med psykisk funktionsnedsättning. I nära hälften av kommunerna har socialpsykiatrin en aktuell rutin för intern samordning med området barn och unga. Rutin för samordning med området LSS barn och vuxna har över 60 procent. Ett stärkt barnperspektiv innebär att även barnens situation uppmärksammas när vuxna personer har kontakt med socialtjänsten.

Brukarstyrda brukarrevisioner är en metod för utvärdering och kvalitets-säkring ur ett användarperspektiv. Det är 15 procent av kommunerna som uppger att de använt resultat från brukarstyrd brukarrevision till verksamhetsutveckling. Hälften av kommunerna har en rutin om att informera personer med psykisk funktionsnedsättning att de kan få en samordnad individuell plan (SIP). Rutinen är ett sätt att säkerställa att de enskilda får kännedom om denna möjlighet.

Årets resultat visar att:

- 47 procent av kommunerna har en aktuell rutin för samordning mellan socialpsykiatrin och barn och unga. 62 procent har det med LSS barn och vuxen.
- 15 procent av kommunerna har använt resultat från brukarstyrd brukarrevision i sin verksamhetsutveckling.
- 51 procent av kommunerna har en aktuell rutin för information till enskilda om samordnad individuell plan (SIP).

Det finns skillnader i resultaten mellan länen och kommunerna

Intern samordning med områden som rör barn och unga ökar

Personer med behov av olika insatser från socialtjänstens olika områden ska få sina insatser samordnade [1,2]. Personer med psykisk funktionsnedsättning är en målgrupp som har behov av en väl fungerande samordning.

En formaliserad och strukturerad samordning i form av gemensamma skriftliga rutiner för handläggningen i enskilda ärenden kan bidra till stabilitet, förutsägbarhet och kontinuitet. Även gemensamma och tydliga mål och rutiner som beskriver ansvarsfördelningen har betydelse för samverkansprocessen [3]. Genom regelbunden uppföljning säkras att rutinerna är aktuella. Utredningar som

gäller insatser till vuxna har traditionellt sett ett tydligt vuxenperspektiv. Om det finns barn med i bilden ska också deras intressen beaktas under utredningen [4].

Resultaten för 2019 visar att fler kommuner har rutiner för interna samordning. Det är i sammanhanget särskilt positivt att allt fler kommuner uppger att de har en aktuell rutin för samordning inom områden som rör barn och unga, ur ett barnperspektiv. Högst andel kommuner har uppgett att de har aktuella skriftliga rutiner för samordning mellan socialpsykiatri och områdena LSS barn och vuxna respektive missbruk. Den största ökningen har skett mellan området socialpsykiatri och barn och unga, som ökat med nio procentenheter sedan 2017, se tabell 1. Ett stärkt barnperspektiv inom socialtjänsten innebär att även barnens situation uppmärksammas när vuxna har eller tar kontakt med socialtjänsten [4].

Tabell 1. Aktuell rutin för samordning mellan socialpsykiatri och andra områden inom socialtjänsten 2017-2019

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg, procent, riket

Aktuell skriftlig på ledningsnivå beslutad rutin för samordning mellan Socialpsykiatri och:	2017	2018	2019
Ekonomiskt bistånd	43	44	49
Missbruk	54	58	57
Barn och unga	38	40	47
LSS barn och vuxna	55	60	62
Äldreomsorg	49	50	47

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, myndighetsutövning, 2017, 2018, 2019 Socialstyrelsen.

Brukarinflytande kan utveckla verksamheter

Brukarinflytande är tänkt att stärka den enskildes ställning och verksamhetens kvalitet. Tillsammans med forskning och beprövad erfarenhet är brukarinflytande en förutsättning för att kunna arbeta enligt en evidensbaserad praktik. Andra argument för brukarinflytande är att det ger bättre kvalitet och service när de som beslutar om eller utför sociala tjänster får mer kunskap om målgruppernas behov och erfarenheter. Det handlar också om att personerna som får insatser ska få mandat och möjlighet att påverka beslut som får stora konsekvenser för deras eget liv och vardag [5].

Brukarstyrd brukarrevision är en metod för att granska en insats, enhet eller verksamhet som ger vård, stöd eller service till människor. Med brukarstyrd brukarrevisioner genomförs utvärdering och kvalitetssäkring ur ett användarperspektiv. Den brukarstyrda brukarrevisionen utformas och utförs av brukare, och av närstående, med egna erfarenheter av likartad eller samma verksamhet. Det är viktigt att brukarna finns med i och leder hela processen, alltifrån att ta fram och ställa frågor till att analysera resultaten. Det som framkommer i revisionen kan användas i utvecklings- och förändringsarbetet i en verksamhet [5]. Andelen kommuner som använt resultat från brukarstyrd brukarrevision för verksamhetsutveckling är 15 procent. En högre andel kommuner använder brukarrevisioner i sin verksamhetsutveckling än andelen som använt resultat från systematisk uppföljning. Det är sju procent av kommunerna som uppgett att de systematiskt följt

upp resultaten av insatser till enskilda vuxna, sammanställt dem på gruppnivå och använt sammanställningen till verksamhetsutveckling, se tabell 2.

Tabell 2. Använt brukarstyrd brukarrevision och resultat från systematisk uppföljning till verksamhetsutveckling 2017-2019

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg, procent, riket

Indikatorer	2017	2018	2019
Använt brukarstyrd brukarrevision till verksamhetsutveckling	14	-	15
Använt resultat från systematisk uppföljning till verksamhetsutveckling	8	9	7

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, myndighetsutövning, 2017, 2018, 2019 Socialstyrelsen

Informera om SIP kan bidra till samverkan

Syftet med en samordnad individuell plan (SIP) är att säkerställa samordning av insatser när den enskilde har behov av insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Behovet av omfattning av vård- och stödinsatser kan också variera. Personer med psykiska funktionshinder har många gånger behov av olika vård- och stödinsatser och dessa behöver samordnas och anpassas kontinuerligt. Med samordnad individuell plan (SIP) avses en vård- och omsorgsplan som beskriver insatser som den enskilde har behov av från både hälso- och sjukvård och socialtjänst och som tagits fram genom samordnad vård- och omsorgsplanering. Upprättande av planen ska ske med den enskildes samtycke och om möjligt tillsammans med hen [6]. En viktig framgångsfaktor är kunskap om och kring SIP. För att lagstiftningen ska få genomslag måste alla viktiga aktörer känna till SIP. Det är också viktigt att öka kunskapen om möjligheten att få en SIP för de personer samordningen gäller. På det viset skapas en efterfrågan av den samordnade planeringen [7].

Indikatorn syftar att belysa om kommunen har rutiner för att delge enskilda personer information om att de vid behov kan få en samordnad individuell plan. Sådana rutiner är ett sätt att säkerställa att brukarna får kännedom om dessa möjligheter (och socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens skyldigheter). För att säkra att rutinen används och fungerar i verksamheten är det viktigt att den regelbundet följs upp [1].

Det är 51 procent av kommunerna som uppger att de har rutiner för information om samordnad individuell plan, SIP. Det är samma resultat som 2018 men andelen har ökat sedan 2017 då resultatet var 43 procent, se tabell 3.

Tabell 3 Aktuell rutin för information om samordnad individuell plan (SIP)

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg, procent, riket

Indikator	2017	2018	2019
Aktuell rutin om att informera enskilda om SIP	43	51	51

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, myndighetsutövning, 2017, 2018, 2019 Socialstyrelsen

Referenser

1. Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2011:9 (M och S)) Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.
2. 3 kap. 5 § Socialtjänstlag (2001:453) SoL och 3 kap. 10 § SOSFS (2014:4)
3. Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa. Socialstyrelsen 2007.
4. Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen; 2015.
5. Att ge ordet och lämna plats – vägledning om brukarinflytande inom socialtjänst, psykiatri och missbruks- och beroendevård. Stockholm: Socialstyrelsen; 2013.
6. Bestämmelsen om individuell samlad plan finns i 2 kap. 7 § Socialtjänstlag (2001:453) SoL och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslag (2017:30).
7. 2017/18: RFR5 Samordnad individuell plan (SIP) - en utvärdering. Rapport från riksdagen.

Öppna jämförelser

Målet med öppna jämförelser inom socialtjänsten är verksamhetsförbättring som kommer brukaren till gagn.

Datakälla: Enkät om öppna jämförelser socialtjänst, myndighetsutövning, 2019, Socialstyrelsen.

Svarsfrekvens: 95 procent av kommuner och stadsdelar har besvarat enkätens generella del och 92 procent besvarade delenkäten.

Mer information

Du hittar alla årets resultat i Excel-filen, redovisade för stadsdelar i Göteborg och Stockholm, på kommun-, läns- och riksnivå på Socialstyrelsens webbplats, se fliken Socialpsykiatri:

<https://www.socialstyrelsen.se/oppnajokforelser/socialtjanst>

Där hittar du även alla indikatorer och metoden för 2019.

Kontakt:

Magdalena Helgesson

Telefon: 075-247 30 00

E-post: magdalena.helgesson@socialstyrelsen.se